

STANISŁAW TYMOSZ

ZADANIA I PRIORYTETY NOWEJ EWANGELIZACJI
W ŚWIETLE UCHWAŁ
II POLSKIEGO SYNODU PLENARNEGO

WSTĘP

Istotnym wydarzeniem w życiu Kościoła w Polsce jest II Polski Synod Plenarny (1991-1999) i publikacja jego dokumentów końcowych. Biskupi polscy u progu trzeciego tysiąclecia dostrzegli potrzebę podjęcia głębszej refleksji nad treścią nauczania papieskiego i przesłania soborowego, konfrontując z nią pracę pastoralną na szczeblu parafialnym, diecezjalnym i krajowym. Uznali, że zachodzące w ostatnich latach społeczno-polityczne zmiany w Polsce wymagają poszukiwania nowych, skuteczniejszych dróg w urzeczywistnianiu dzieła nowej ewangelizacji¹.

II Polski Synod Plenarny rozpoczął się 8 czerwca 1991 r.², obrady kontynuowano przez 8 lat, a zamknięto 11 czerwca 1999 r. w Warszawie. W myśl kan. 446 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. uchwały Synodu zostały przesłane do Stolicy Apostolskiej 14 lutego 2000 r. i zostały zatwierdzenie

Dr hab. STANISŁAW TYMOSZ, profesor KUL – adiunkt Katedry Historii Źródeł Kościelnego Prawa Polskiego na WPPKiA KUL; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: jeryst@poczta.wp.pl

¹ Nową ewangelizacją zajmował się również tekst roboczy II Polskiego Synodu Plenarnego, który nawiązywał bezpośrednio do wypowiedzi Jana Pawła II. Por. *II Polski Synod Plenarny. Teksty robocze*, Poznań–Warszawa, 1991, s. 30-31.

² *Dekret promulgujący dokumenty II Polskiego Synodu Plenarnego*, [w:] *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Pallottinum 2001, s. 6-7 (dalej skrót: II PSP).

22 grudnia 2000 r. przez Kongregację Biskupów (*recognitio*)³. Następnie dekretem kard. Józefa Glempa, Prymasa Polski, dokumenty Synodu promulgowano 25 stycznia 2001 r., a weszły w życie w Środę Popielcową 28 lutego 2001 r.⁴

Obszerne uchwały II Polskiego Synodu Plenarnego, bez ogólnego wstępu, podzielono na 14 części. Każda z nich posiada wstęp i trójstopniowy podział, który delimituje tekst dokumentu końcowego na mniejsze jednostki – rozdziały, specjalistycznie omawiające szczegółowe zagadnienia. Każdy tekst 14 oddzielnych rozdziałów ponumerowano, nie zachowując ciągłości w całym zbiorze. Ponadto na marginesie tekstu, w relacji do poszczególnych zagadnień synodalnych, zamieszczono dodatkowe informacje (tytuł) dotyczące analizowanej treści, co przyczynia się do większej przejrzystości. Ponadto każda część ogólnego dokumentu synodalnego zakończona została krótką syntezą. Na końcu każdej części zamieszczono przypisy, wykazujące materiał źródłowy wykorzystany do redakcji konstytucji synodalnych. Na strukturę każdego rozdziału składają się trzy wyraźnie wyodrębnione części: doktrynalna, socjologiczna oraz część zawierająca wnioski, wskazania, zalecenia, przepisy prawne, zadania i postulaty⁵.

Postanowienia II Polskiego Synodu Plenarnego mają charakter *stricte* pastoralny i uwzględniają wiele źródeł⁶, z których zaczerpnięto główne myśli

³ Por. *Congregatio pro Poloniae. De Concilii Plenarii Decretorum Recognitione Decretum*, [w:] II PSP, s. 5.

⁴ *Dekret promulgujący dokumenty II Polskiego Synodu Plenarnego*, [w:] II PSP, s. 6-7.

⁵ W. G ó r a l s k i, *Wymiar prawny uchwał II Polskiego Synodu Plenarnego*, [w:] *Dzieło II Synodu Plenarnego. Materiały z ogólnopolskiej sesji naukowej zorganizowanej 14 października 2001 r. w Lublinie*, red. S. Tymosz, Lublin 2001, s. 123-125; por. T. R o z k r u t, *II Polski Synod Plenarny – krótka refleksja kanoniczno-pastoralna*, „Currenda” 151/2 (2001), s. 273-285.

⁶ Spośród dokumentów Soboru Watykańskiego II jest to przede wszystkim Konstytucja dogmatyczna o Kościele (*Lumen gentium*) i Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym (*Gaudium et spes*), dalej encykliki i inne dokumenty Pawła VI i Jana Pawła II, a także Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r., *Katechizm Kościoła Katolickiego* z 1992 r. oraz przemówienia Ojca Świętego Jana Pawła II. Por. *Potrzeba i zadania nowej ewangelizacji na przełomie II i III tysiąclecia chrześcijaństwa*, nr 2 (PSP, s. 9). Zasadniczymi źródłami teologiczno-kanonicznymi dla tekstów II Polskiego Synodu Plenarnego są: nauczanie Jana Pawła II podczas pielgrzymek do Ojczyzny, doktryna Soboru Watykańskiego II, a także magisterium Piusa XI, Piusa XII, Jana XXIII, Pawła VI, doktryna *Katechizmu Kościoła Katolickiego* oraz normy Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. Ponadto w dokumentach Synodu Plenarnego pojawiają się odniesienia do różnych dokumentów opublikowanych przez Kongregację Kurii Rzymskiej, Konferencję Episkopatu Polski, są odniesienia do Konstytucji RP, do obowiązującego Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, do wypowiedzi Prymasa

niezbędne do nowej ewangelizacji. Tekst synodalny rozpoczęto od zaprezentowania miejsca i zadań Kościoła we współczesnej polskiej rzeczywistości, oceny historycznego dziedzictwa oraz wniosków pastoralnych.

Specyfikę uchwał Synodu podkreślają fragmenty opisu i analizy współczesnej sytuacji Kościoła i społeczeństwa polskiego oraz wynikające z nauki wskazania i postulaty synodalne. Uchwały konstytucji synodalnych zostały skierowane do całego społeczeństwa w Polsce, włącznie z władzami cywilnymi.

Ponadto znamieny jest układ tematów zawartych w dokumentach Synodu Plenarnego⁷. Prawodawca synodalny systematycznie przedstawił tematy edukacyjne, odnoszące się do małżeństwa i rodziny, szkół i uniwersytetów, życia społeczno-gospodarczego, polityki, kultury i środków społecznego przekazu, zadań misyjnych, liturgii, posługi charytatywnej, świętości, duszpasterstwa emigracji, pobożności maryjnej, a także miejsca kapłanów, osób konsekrowanych i świeckich w społeczeństwie oraz w Kościele. Postanowienia synodalne zakończone zostały zawierzeniem Jasnogórskiej Królowej Polski⁸.

Tysiąclecia kard. Stefana Wyszyńskiego, a także księdza Jerzego Popiełuszki, św. Faustyny Kowalskiej oraz Cypriana Kamila Norwida).

⁷ Przedstawia się on następująco: 1. *Potrzeba i zadania nowej ewangelizacji na przełomie II i III Tysiąclecia Chrześcijaństwa* (II PSP, s. 9-28); 2. *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* (II PSP, s. 29-48); 3. *Szkoła i uniwersytet w życiu Kościoła i narodu* (II PSP, s. 49-64); 4. *Kościół wobec życia społeczno-gospodarczego* (II PSP, s. 65-82); 5. *Kościół wobec rzeczywistości politycznej* (II PSP, s. 83-100); 6. *Ewangelizacja kultury oraz środków społecznego przekazu* (II PSP, s. 101-124); 7. *Misyjny adwent nowego tysiąclecia* (II PSP, s. 125-142); 8. *Sól ziemi. Powołanie i posłannictwo świeckich* (II PSP, s. 143-158); 9. *Kapłaństwo i życie konsekrowane jako wspólnota życia i posługi z Chrystusem* (II PSP, s. 159-188); 10. *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II* (II PSP, s. 189-216); 11. *Posługa charytatywna Kościoła* (II PSP, s. 217-230); 12. *Świętość. Dar i zadanie* (II PSP, s. 231-250); 13. *Duszpasterstwo polskie za granicą* (II PSP, s. 251-262); 14. *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła* (II PSP, s. 263-280). Dalej w przypisach po skrócie II PSP podawany jest numer części, numer wewnętrzny i stronicę.

⁸ „Drugi Synod Plenarny Kościoła w Polsce, świadomy wspomagającej i macierzyńskiej obecności Bogarodzicy wśród Ludu Bożego, oddaje całe dzieło swojej modlitewnej refleksji, wysiłek wszystkich swoich Zespołów i Komisji, a zwłaszcza czekający nas wielki trud nowej ewangelizacji w duchu nauki, zaleceń i zarządzeń synodalnych, w opiekę Niebieskiej Matki i Królowej. Czyni to słowami zawierzenia, które Jan Paweł II wypowiedział u stóp Jasnogórskiej Pani: Matko Boga i nasza, dziękujemy Ci, żeś jest Gwiazdą przewodnią w budowaniu lepszej przyszłości dla świata, żeś jest patronką w budowaniu ogólnoludzkiej cywilizacji miłości. Matko, pokornie Cię prosimy, abyś otaczała swą macierzyńską opieką dni i lata dzielące nas jeszcze od roku dwutysięcznego. Królowo Polski, wspominając z wdzięcznością Twą macierzyńską opiekę, zawierzamy Ci naszą Ojczyznę, dokonujące się w niej przemiany społeczne, ekonomiczne i polityczne. Niech pragnienie dobra wspólnego przezwycięża egoizm i podziały. Niech wszyscy sprawujący posługę władzy, widząc w tobie pokorną Służebnicę

Reasumując, można stwierdzić, że dokument końcowy II Polskiego Synodu Plenarnego stanowi niewyczerpany skarbiec informacji teologiczno-kanonicznych, ukierunkowanych na trzecie tysiąclecie chrześcijaństwa.

W niniejszym artykule uwzględnione zostaną dyspozycje dotyczące zadań i priorytetów nowej ewangelizacji, zawarte w pierwszym dokumencie uchwał synodalnych – *Potrzeba i zadania nowej ewangelizacji na przełomie II i III Tysiąclecia Chrześcijaństwa*.

I. ZADANIA NOWEJ EWANGELIZACJI

Pojęcia „nowa ewangelizacja”⁹ użyto po raz pierwszy w dokumencie końcowym Konferencji Episkopatu Latinoamerykańskiego w Puebla w 1979 r. Pasterze Kościoła zwrócili uwagę na nową sytuację społeczno-polityczną, która wymaga ożywionej działalności ewangelizacyjnej. Wezwanie do niej podjął Jan Paweł II od początku swego pontyfikatu. Podczas pierwszej pielgrzymki do Ojczyzny Papież w przemówieniu do wiernych w Nowej Hucie powiedział: „Otrzymaliśmy znak, że na progu nowego tysiąclecia – w te nowe czasy i w nowe warunki – wchodzi na nowo Ewangelia. Że rozpoczęła się nowa ewangelizacja, jak gdyby druga, a przecież ta sama, co pierwsza”¹⁰. Przesłanie papieskie skierowane do rodaków zawiera również zadania dla narodu, wynikające z ekonomii zbawienia.

Prawodawca synodalny, omawiając zadania nowej ewangelizacji, uwzględnił przed ich wyznaczeniem pewne istotne założenia, m.in. potrzebę pogłębiania świadomości eklezjalnej oraz udział Kościoła w misji ewangelizacyjnej Chrystusa, dziedzictwo, przeszkody i trudności w dziele nowej ewangelizacji, zadania nowej ewangelizacji w zakresie budzenia świadomości eklezjalnej, wnioski i postulaty pastoralne.

Pana, uczą się służyć i rozpoznawać potrzeby rodaków, jak Ty to uczyniłaś w Kanie Galilejskiej, tak, aby Polska mogła stać się królestwem miłości, prawdy, sprawiedliwości i pokoju. Aby wielbione w niej było Imię Twego Syna. Amen” (por. II PSP, 14, nr 73, s. 278-279).

⁹ Szerzej na temat nowej ewangelizacji zob. *Nowa ewangelizacja odpowiedzią na wyzwania obecnego czasu*, red. K. Gózdź, Lublin 1993.

¹⁰ Por. J a n P a w e ł II, *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej przed opactwem OO. Cystersów w Mogile, Kraków-Nowa Huta 9 VI 1979 r.*, [w:] J a n P a w e ł II, *Pielgrzymka Jana Pawła II do Polski*, Poznań-Warszawa 1979, s. 192; W. P i o t r o w s k i, *Prowadzić Nowe Duszpasterstwo*, [w:] *W Trzecie Tysiąclecie. Komentarz pastoralny do dokumentów II Polskiego Synodu Plenarnego*, red. W. Lechowicz, Tarnów 2002, s. 13.

1. Pogłębianie świadomości eklezjalnej

Drugi Polski Synod Plenarny stwierdził, że Kościół jest przedmiotem wyznania wiary, a Sobór Watykański II odnowił to wyznanie, podkreślając prawdę o Kościele jako wspólnocie, zakorzenionej w życiu Trójcy Świętej i w dziejach zbawienia, która przez Magisterium Soboru została nam na nowo zadana¹¹.

Synod podkreślił, że wiara świętego Kościoła powszechnego zakłada, iż Kościół jest Matką rodzącą do wiary i nadziei oraz znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia człowieka z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego¹²; Kościół jest sakramentem, gdyż zawdzięcza swoje istnienie i strukturę zbawczemu zamysłowi Boga, stanowiąc święty dar Boga; Kościół jest mistycznym ciałem Chrystusa i urzeczywistnia hierarchicznie uporządkowaną komunie posług, posłannictw i zadań, które najpełniej wyrażają się w Eucharystii; Kościół jest Ludem Bożym, który pielgrzymuje drogami historii zbawienia, niosąc światu nadzieję i środki zbawienia w Chrystusie¹³.

W dokumencie zaznaczono, że brak świadomości podstawowych wymiarów Kościoła, tj. Matki, sakramentu, mistycznego ciała Chrystusa, komunii i Ludu Bożego, stanowi jedną z zasadniczych przyczyn braku zrozumienia dla eklezjalności chrześcijaństwa i dla podmiotowości całego Ludu Bożego¹⁴. Synod zaznaczył, że Kościół jest komunią ludzi, którą Duch Święty łączy więzami wiary, nadziei i miłości¹⁵.

W dalszej części II PSP zawarł naukę o kolegium biskupów i odpowiedzialności za jedność Kościoła. Biskup Rzymu posiada odpowiedzialność pasterską za jedność wszystkich Kościołów partykularnych, pełniąc z woli Chrystusa posługę stróża komunii Kościołów i urząd głowy kolegium biskupów, a biskupi, wspomagani przez prezbiterów i diakonów, są fundamentem jedności w Kościołach partykularnych¹⁶.

¹¹ II PSP, 1, nr 3, s. 10-11; por. J a n P a w e ł II, *Przekroczyć próg nadziei*, Lublin 1994, s. 134.

¹² Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* [dalej: KK], nr 1, [w:] *Sobór Watykański II. Konstytucje Dekrety Deklaracje*, Poznań 2002.

¹³ Por. II PSP, 1, nr 3, s. 11; por. Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* [dalej: KDK], nr 9.

¹⁴ II PSP, 1, nr 4, s. 11.

¹⁵ II PSP, 1, nr 5, s. 11-12.

¹⁶ Por. II PSP, 1, nr 6-7, s. 12; KK 23; *Katechizm Kościoła Katolickiego* [dalej: KKK], nr 886, według polskiego wydania: Poznań 1994.

Dokument Synodu zawiera również wykładnię na temat Kościołów partykularnych, które pozostają w żywej łączności z biskupem Rzymu, gromadząc wspólnotę wiernych¹⁷. Synod poucza, że w parafiach koncentruje się życie religijne wiernych. Dlatego coraz częściej Urząd Nauczycielski Kościoła widzi w nich „niejako ostateczne umiejscowienie Kościoła”¹⁸.

2. *Udział Kościoła w misji ewangelizacyjnej Chrystusa*

Misja ewangelizacyjna, powierzona całemu Ludowi Bożemu, oznacza uczestnictwo w prorockim, kapłańskim i królewskim posłannictwie Jezusa Chrystusa¹⁹. Udział w prorockiej misji Chrystusa uprawnia i zobowiązuje wszystkich Jego uczniów do tego, aby z wiarą przyjęli Ewangelię, a następnie, jako świadkowie, głosili ją słowem i czynem. Udział w potrójnym urzędzie Chrystusa wywodzi się z komunii kościelnej, a winien być przeżywany i realizowany we wspólnocie i dla wspólnoty²⁰.

Synod, powołując się na Konstytucję dogmatyczną o Kościele, podkreślił, że Kościół katolicki wie, iż jest związany z innymi wspólnotami chrześcijańskimi²¹, z którymi należy ożywić ruch na rzecz jedności chrześcijan²². W dialogu ekumenicznym wspólnoty chrześcijańskie powinny pomagać sobie w budowaniu jedności, która jest nieodzownym warunkiem obecności w nich całej treści dziedzictwa Apostołów²³.

Synod poucza, iż skuteczność przesłania ewangelizacyjnego zależy od jedności i łączności z Ojcem Świętym²⁴. Kościół posiada, wraz z innymi Kościołami, misyjny mandat przepowiadania Chrystusowej Ewangelii „wszystkim narodom” (Łk 24, 47) „aż po krańce ziemi” (Dz 1, 8)²⁵.

¹⁷ KK 26.

¹⁸ J a n P a w e ł II, Adhortacja *Christifideles laici* [dalej: ChL], nr 26, [w:] *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. I, Kraków 1996, s. 307.

¹⁹ Por. KK 10-13.

²⁰ ChL 14.

²¹ Por. KK 15.

²² J a n P a w e ł II, Encyklika *Ut unum sint* [dalej: UUS], nr 20, [w:] *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. II, Kraków 1996, s. 768.

²³ Dekret o ekumenizmie *Unitatis redintegratio*, nr 14, [w:] *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*.

²⁴ II PSP, 1, nr 12, s. 13-14; por. UUS 99.

²⁵ II PSP, 1, nr 13, s. 14; por. J a n P a w e ł II, Encyklika *Redemptoris missio* [dalej: RM], nr 3.

Synod zauważył, że odczytywanie misji ewangelizacyjnej wypływa z historii zbawienia, która łączy się z ludzką historią znaków czasu. W odniesieniu do tej rzeczywistości istnieje drugi sposób rozpoznania Bożego zamysłu przez odczytywanie „znaków czasu”. W konsekwencji Kościół „ma zawsze obowiązek badać znaki czasu i wyjaśniać je w świetle Ewangelii, tak żeby móc w sposób dostosowany do mentalności każdego pokolenia odpowiadać ludziom na ich odwieczne pytania, dotyczące sensu życia obecnego i przyszłego”²⁶. Bez owego dostosowania, czyli bez uwzględnienia społeczno-kulturowego dynamizmu ludzkiego bytowania, ewangelizacja nigdy nie byłaby pełna. Kluczem do rozpoznania woli Boga, wpisanej w ludzkie dzieje, jest *r o z e - z n a n i e e w a n g e l i c z n e*, czyli interpretacja znaków czasu w świetle Ewangelii²⁷.

Jan Paweł II apelował do biskupów polskich w 1991 r.: „Człowiek jest drogą Kościoła [...]. To zadanie Episkopat i Kościół w Polsce musi niejako przetłumaczyć na język konkretnych problemów i zadań, posługując się soborową wizją Kościoła-Ludu Bożego, a także rodzimą analogią *znaków czasu*. Nasze polskie *znaki czasu* uległy wyraźnemu przesunięciu wraz z załamaniem się systemu marksistowskiego i totalitarnego, który warunkował świadomość i postawy ludzi w naszym kraju”²⁸.

Synod stwierdził, że ewangeliczne rozpoznanie aktualnej sytuacji Kościoła zaowocowało sformułowaniem postulatu nowej ewangelizacji. W 1979 r. Ojciec Święty przypomniał w Gnieźnie wezwanie do ewangelizacji, która nieprzerwanie trwa i na nowo musi być podejmowana. Nawiązując później do tej pielgrzymki, stwierdził: „Był to pierwszy rok mojej posługi Piotrowej, kiedy byłem w Gnieźnie [...]. I ta gnieźnieńska Eucharystia, to gnieźnieńskie kazanie stało się też w mocy Ducha Świętego początkiem jakiegoś programu dla Kościoła, dla Kościoła w naszej Ojczyźnie, dla Kościoła w tej części Europy i świata”. Po raz kolejny Jan Paweł II potwierdził łączność idei nowej ewangelizacji z Gniezmem 3 czerwca 1997 r., gdy w milenijnym roku męczeńskiej śmierci św. Wojciecha powiedział: „Z tego miejsca rozłała się [...] potężna fala, moc Ducha Świętego. Tutaj zaczęła przybierać konkretne formy

²⁶ KDK 4.

²⁷ J a n P a w e ł II, Posynodalna adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis* [dalej: PDV], nr 10, [w:] *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. II, Kraków 1996, s. 421.

²⁸ II PSP, 1, nr 15, s. 15.

myśl o nowej ewangelizacji. W tym czasie dokonały się wielkie przemiany, powstały nowe możliwości, pojawili się nowi ludzie”²⁹.

Synod określił, że zadaniem ewangelizacji jest uobecnianie przez Kościół mocy Ducha Świętego, Dobrej Nowiny o zbawieniu, która stała się faktem w Jezusie Chrystusie. Ewangelizacja, jak napisał Paweł VI w adhortacji *Evangeliæ nuntiandi*, „jest tym samym, co zanoszenie Dobrej Nowiny do wszelkich kręgów rodzaju ludzkiego, aby przenikając je swą mocą od wewnątrz, tworzyła z nich nową ludzkość: *Oto czynię wszystko nowe*. Wszakże nie powstanie nowa ludzkość, jeżeli wprawdzie nie powstaną nowi ludzie, odnowieni przez chrzest i przez życie według Ewangelii”. Nowa ewangelizacja zmierza do ukształtowania człowieka, który przez chrzest „przyoblekł się w Chrystusa”, stając się „nowym człowiekiem”, „nowym stworzeniem” (por. Ga 3, 27). Zakłada ona „nowe duszpasterstwo”; nowe dlatego, że wymagające „nowej gorliwości, nowych metod i nowego sposobu głoszenia i świadectwa Ewangelii”³⁰. W żadnym wypadku nie może natomiast oznaczać przepowiadania nowocześniejszej Ewangelii, która zrywa z Tradycją. Kościół, jak przypominał Jan Paweł II, idąc za Chrystusem rozwija działalność pastoralną, naucza prawdy, która nie zawsze jest zgodna z opinią większości, słuchając głosu sumienia, a nie siły dla lepszego poznania prawdy³¹.

W tym samym duchu biskupi polscy przypomnieli trzy zasady nowej ewangelizacji:

1. Trzeba nowego zapału w głoszeniu Ewangelii.
2. Należy sięgnąć po nowe sposoby ewangelizacji, i to nie tylko w sensie techniki przekazu, ale po te, które pozwalają ukochać Słowo Boże i jego ożywczą moc.
3. Nowa ewangelizacja domaga się wzięcia pod uwagę nowej sytuacji społeczno-politycznej, w której człowiek słucha Ewangelii, a dzieło II Synodu Plenarnego ma być szczególnym narzędziem głoszenia nowej ewangelizacji³².

²⁹ II PSP, 1, nr 16, s. 15; J a n P a w e ł II, Homilia podczas Mszy św. z okazji 1000-lecia śmierci św. Wojciecha, 3 czerwca 1997 r. w Gnieźnie.

³⁰ PDV 18.

³¹ J a n P a w e ł II, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio* [dalej: FC], nr 5, [w:] *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. I, Kraków 1996, s. 71.

³² Por. List pasterski Episkopatu Polski o nowej ewangelizacji z 29 stycznia 1992 r.

3. Dziedzictwo nowej ewangelizacji

Sięgając do dziedzictwa Kościoła, Synod wskazał, że każdy człowiek, naród, kultura i cywilizacja mają własną rolę do wypełnienia oraz miejsce w tajemniczym planie Boga i w powszechnej historii zbawienia³³. Świadomość owej prawdy wymaga, aby w obliczu rodzących się dziś potrzeb i zadań nie tylko nie zatraciły własnego dziedzictwa ugruntowanego przez wieki w Chrystusie, ale bardziej dowartościowały pozytywne elementy polskiej religijności, ochroniły wartości, które wypływają z dojrzałej wiary³⁴. Owo działanie nie kłóci się z postulatem nowej ewangelizacji, która winna służyć każdemu Kościołowi lokalnemu w odkrywaniu korzeni wiary w świetle bogatego dziedzictwa Ewangelii. Wierność korzeniom nie oznacza mechanicznego kopiowania wzorców z przeszłości, ale jest zawsze twórcza, gotowa do pójścia w głąb, otwarta na nowe wyzwania i wrażliwa na znaki czasu. Wyraża się ona także w trosce o rozwój rodzimej kultury, w której wątek chrześcijański był obecny od zarania dziejów³⁵. Synod przedstawił rys historyczny wartości polskiego katolicyzmu, który sprawdził się w historii dziejów państwa, począwszy od zjazdu gnieźnieńskiego, przez lata rozbicia dzielnicowego, zabory, wojny i okres reżimu komunistycznego. Wówczas jedynym czynnikiem potwierdzającym tożsamość i zapewniającym jedność Polaków był Kościół katolicki. Kościół nie tylko przetrwał tę próbę, ale potrafił ożywić i ugruntować chrześcijańskie dziedzictwo wiary³⁶.

Synod zwrócił uwagę na więź Kościoła ze społeczeństwem, która stanowi kolejną wartość katolicyzmu polskiego. Kościół nie tylko zachował właściwą sobie autonomię i moralną siłę oddziaływania, lecz stawał po stronie społeczeństwa, przeciwstawiając się najeźdźcom, narzuconym władzom i niesprawiedliwym rządóm. Niezależność od czynników politycznych i autorytet moralny Kościoła wpłynęły decydująco na fakt zasłynięcia Polski jako kraju tolerancji religijnej³⁷.

³³ Por. SA, nr 19.

³⁴ Por. RM 54.

³⁵ J a n P a w e ł II, „*Budujemy Polskę wierną swym korzeniom*”. *Przemówienie pożegnalne na lotnisku w Balicach, 10 czerwca 1997 r. w Krakowie*, [w:] „L'Osservatore Romano”, 1997, numer specjalny polskiego wydania, s. 116-117.

³⁶ II PSP, 1, nr 19, s. 16-17.

³⁷ Por. II PSP, 1, nr 20, s. 17.

Kolejną istotną wartością polskiego katolicyzmu jest jego integracja z kulturą, zakorzenioną w Ewangelii³⁸. W ciągu wieków Kościół w Polsce ukształtował specyficzną religijność, nierozzerwalnie związaną z pobożnością maryjną, która w czasach PRL-u stała się jednym z czynników integracji narodu poprzez realizowane programy duszpasterskie³⁹.

Synod zauważył, że w katolicyzmie polskim zakorzeniły się pewne wady, których źródłem jest masowość. Kościół, odpowiadając na wyzwania wynikające z masowego charakteru polskiej religijności, organizował tradycyjnie pojęte duszpasterstwo parafialne, zorientowane na tzw. przeciętnego katolika. W duszpasterstwie tym główną rolę odgrywali księża, niewielkie było natomiast zaangażowanie osób świeckich. Na masowość, obok czynników pozytywnych, na które Synod wskazuje w dokumencie poświęconym powołaniu i posłannictwu świeckich, składa się też powierzchowność i bierność znacznej liczby katolików. Ten charakter rodzimej religijności stanął wobec nowych, trudnych wyzwań w sytuacji demokratyzującej się Polski⁴⁰.

4. *Przeszkody i trudności w dziele nowej ewangelizacji*

Synod wskazał, że negatywnymi cechami polskiego katolicyzmu są zobojętnienie, sekularyzm i ateizm⁴¹, obok pozytywnych cech, tj. żywej i dynamicznej wiary. Zobojętnienie religijne i brak praktycznego odniesienia do Boga są zjawiskami równie niepokojącymi i destrukcyjnymi jak jawny ateizm, propagowany przez system komunistyczny. Po upadku ideologii, które z materializmu uczyniły podstawę światopoglądu, a z odrzucenia religii – program ideologiczny, szerzy się swoisty ateizm praktyczny i egzystencjalny oraz przesiąknięta sekularyzmem wizja życia i przeznaczenia człowieka. Według niej człowiek jest całkowicie zajęty sobą, stawia siebie w centrum wszelkiego zainteresowania. W ten sposób stopniowo oddala się od potrzebnej mu sfery duchowej, im bardziej szeroki dostęp do dóbr materialnych daje mu wrażenie, że jest samowystarczalny. W takiej sytuacji nie trzeba już zwalczać Boga,

³⁸ II PSP, 1, nr 21, s. 17; por. J a n P a w e ł II, Przemówienie do młodzieży z 3 czerwca 1979 r. w Gnieźnie.

³⁹ Między innymi Jasnogórskie Śluby Narodu, Nowennę Tysiąclecia, peregrynację i pielgrzymki na Jasną Górę. Por. II PSP, 1, nr 22, s. 17.

⁴⁰ II PSP, 1, nr 23, s. 17.

⁴¹ II PSP, 1, nr 24, s. 17-18; por. ChL 4.

ponieważ człowiek myśli, że może się po prostu bez Niego obyć⁴². W rezultacie ogarnia go rozczarowanie i rozpacz, a nawet pokusa wyeliminowania źródła problemów przez położenie kresu swemu życiu, gdy staje w obliczu najgłębszych pytań egzystencji, na które nie znajduje odpowiedzi. Owe poglądy, przed którymi przestrzega Synod, zachodzą w rozumieniu i przeżywaniu małżeństwa i rodziny. Zagrożone jest pojmowanie wspólnoty małżeńskiej jako sakramentalnego związku mężczyzny i kobiety. Często błędnie określane są cele i przymioty wspólnoty małżeńskiej. Zagrożenie stanowi gwałtowny wzrost liczby małżeństw żyjących w sytuacji nieprawidłowej. Szczególny niepokój budzi brak szacunku dla życia. Jest to skutek hedonistycznej antykultury, która odrzuca wszelkie obiektywne normy. Rozszerza się tendencja do oddzielenia płciowości od prokreacji. W ten sposób płciowość zostaje pozbawiona godności, którą nadaje wspólnocie służba i wzajemne oddanie się osób, a traktowana jest jako zwykłe dobro konsumpcyjne⁴³. Kwestionuje się pierwszorzędne i niezbywalne prawo rodziców do religijnego i moralnego wychowania dzieci. W ludziach starych i chorych widzi się niekiedy niepotrzebny „balast”, obciążający społeczeństwo⁴⁴.

Innym problemem jest przesadne pragnienie posiadania, lekceważenie potrzeb i cierpienia osób, którym trudno przystosować się do warunków życia w nieustannej konkurencji. Ideałem życiowym staje się dobrobyt materialny, który trzeba osiągnąć za wszelką cenę i bezwarunkowo. Odrzuca się zatem wszystko, co wiąże się z ofiarą, oraz rezygnuje się z trudu poszukiwania wartości duchowo-religijnych. Troska o „mieć” przewyższa chęć trudu pracy nad sobą, aby więcej „być”⁴⁵. Źle zagospodarowana wolność jest dzisiaj często przeżywana jako uleganie instynktom oraz hołdowanie zasadzie, że człowiekowi wolno robić wszystko, co zechce. Łączy się to z negacją potrzeby podporządkowania się obiektywnej i powszechnej prawdzie oraz dobru wspólnemu⁴⁶.

⁴² Prawodawca synodalny zaczerpnął cały katalog zagrożeń z nauczania Jana Pawła II – por. PDV 7.

⁴³ Por. PDV 7.

⁴⁴ Por. II PSP, 1, nr 25, s. 18.

⁴⁵ Por. PDV 8.

⁴⁶ II PSP, 1, nr 27, s. 18-19. Synod powołał się na Jana Pawła II, który stwierdził, że konsekwencją takich postaw staje się w sferze etycznej naruszanie powszechnie uznawanych zasad, w sferze religijnej zaś subiektywizacja wiary i wybiórczość w przyjmowaniu dogmatów i zasad moralnych. „Wzrasta liczba chrześcijan, którzy wykazują mniejszą wrażliwość na obiektywną i integralną naukę wiary, wybierając w sposób subiektywny to, co im się podoba, co odpowiada osobistemu doświadczeniu i co nie wymaga zmiany przyzwyczajeń” (PDV 7).

Nieprawidłowością, którą zauważa Synod, jest niepokojące zjawisko kwestionowania prawa Kościoła do zabierania głosu w sprawach publicznych. W niektórych wpływowych kręgach wciąż chce się zamknąć religię i Kościół w sferze prywatności, ograniczając prawa osób wierzących. Tendencyjna, a nawet obraźliwa krytyka Ojca Świętego i jego nauki⁴⁷ obecnie nagłaśniana jest także w mediach.

Synod zauważył, że we współczesnym katolicyzmie polskim istnieje swoista dyskusja. Świeccy narzekają, że księża ich nie słuchają, a nawet nie pytają o zdanie. Duchowni zaś ubolewają, że świeccy są bierni i nie zależy im na współodpowiedzialności za dzieło ewangelizacji.

W wielu parafiach świeccy bywają faktycznymi współpracownikami duszpasterzy, ale w wielu innych nie są dopuszczani do tych funkcji i ról, które przewidują dla nich normy kościelne – do funkcji lektorów, kantorów i nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej. W nielicznych tylko parafiach tworzy się rady duszpasterskie i ekonomiczne. Zdarza się też, że działania tych rad – tam, gdzie formalnie istnieją – są marginalizowane i nie są na nowo wybierani ich nowi członkowie⁴⁸.

Poważnym zagrożeniem, jak stwierdza Synod, są liczne sekty i ruchy religijne, oferujące „atrakcyjne drogi zbawienia”, co w rzeczywistości potęguje rozbitcie osobowościowe oraz indyferentyzm religijny i etyczny, niszcząc tożsamość człowieka⁴⁹.

5. Zjawiska pozytywne

Synod wyliczył również gamę zjawisk pozytywnych, a mianowicie: wielką moc ewangelizacyjną świadectwa świętych i błogosławionych, którzy świadczą o żywotności Kościoła lokalnego⁵⁰; pontyfikat Jana Pawła II jako dar Boga dla Kościoła i narodu polskiego⁵¹; odkrywanie podmiotowości i współodpowiedzialności świeckich za Ewangelię⁵²; powstawanie grup

⁴⁷ II PSP, 1, nr 28, s. 19.

⁴⁸ II PSP, 1, nr 29, s. 19.

⁴⁹ II PSP, 1, nr 30, s. 19.

⁵⁰ II PSP, 1, nr 31, s. 19; por. J a n P a w e ł II, List apostolski *Tertio millennio adveniente*, nr 37.

⁵¹ II PSP, 1, nr 32, s. 19.

⁵² Wyrazem tego mogą być liczne wspólnoty odnowy religijnej, grupy apostołskie i stowarzyszenia. Nadzieję budzi odradzająca się Akcja Katolicka i liczni młodzi włączający się w różne formy duszpasterstwa. Młodzież jest również widoczna w pieszych pielgrzymkach na

świeckich, broniących wiary oraz liczne powołania kapłańskie, zakonne i misyjne⁵³.

Synod zauważył, że w dziele ewangelizacji ważną rolę odgrywają media katolickie: prasa, wydawnictwa katolickie, katolickie rozgłośnie radiowe, stacja telewizyjna, redakcje programów katolickich w mediach publicznych, Internet itp. Wzrasta ich profesjonalizm i powiększa się wachlarz propozycji. Otuchą napawa wzrastająca liczba uczelni katolickich, wydziałów teologicznych na uczelniach świeckich, a także rozwój katolickich szkół podstawowych i średnich⁵⁴.

6. Zadania nowej ewangelizacji w zakresie budzenia świadomości ekumenicznej

W pierwszej fazie Synod dokonał teologicznej analizy rzeczywistości, a następnie sformułował najistotniejsze postulaty do działań apostolskich. Dotyczą one pogłębienia wiary i postaw katolików (ewangelizacja *ad intra*), a także wyzwań ewangelizacyjnych we współczesnym świecie (ewangelizacja *ad extra*). Realizacja tych zadań będzie tym skuteczniejsza, im bardziej wszyscy chrześcijanie poczują się wezwani do prowadzenia tego dzieła i każdy zgodnie z powołaniem podejmie przypadające nań zadania. Nowa ewangelizacja zaczyna się bowiem od *a u t o e w a n g e l i z a c j i*, od otwarcia się na Ducha Świętego, który jest u początku wszelkiej misji⁵⁵.

W przemówieniu do biskupów polskich Jan Paweł II stwierdził, że zbawcza misja Kościoła Chrystusowego realizuje się w Kościele lokalnym, który udostępnia człowiekowi pokarm słowa Bożego i łaskę sakramentalną przez posługę biskupa i jego prezbiterów. Korzystanie z tej posługi pozwala na nieustanne budowanie i umacnianie wspólnoty religijnej, która powinna cały wysiłek skierować na tworzenie duchowej więzi człowieka z Bogiem oraz pogłębianie więzi miłości między ludźmi. Temu celowi służą wspólnotowe struktury kościelne i świeckie, wśród których niezastąpioną rolę odgrywają parafia i diecezja. Sobór Watykański II wskazał wiele sposobów, dzięki którym zarówno parafie, jak i diecezje mogą stać się żywymi organizmami,

Jasną Górę, na Światowych Dniach Młodzieży i Europejskich Spotkaniach Młodych. Por. II PSP, 1, nr 33-34, s. 19-20.

⁵³ II PSP, 1, nr 35, s. 20.

⁵⁴ II PSP, 1, nr 36-37, s. 20.

⁵⁵ II PSP, 1, nr 38, s. 20.

pulsującymi duchową energią. Potrzebna jest tu wielka i ciągła troska o rozwój życia sakramentalnego wiernych oraz formacja wewnętrzna prowadzona dojrzałe, aby wierni czuli się podmiotami w życiu Kościoła i uświadamiali sobie odpowiedzialność za Kościół i społeczeństwo. Skuteczność apostołstwa ludzi świeckich zależy od ich zjednoczenia z Chrystusem: „Kto trwa we Mnie, a Ja w nim, ten przynosi owoc obfity, ponieważ beze Mnie nic nie możecie uczynić” (J 15, 5). W tym procesie stowarzyszenia i organizacje katolickie, szczególnie zaś Akcja Katolicka, jak również instytucje przewidziane w prawie kanonicznym, mają do spełnienia różnego rodzaju zadania. Nie można zapominać też o takich grupach i wspólnotach formacyjnych katolików świeckich, które się razem modlą, odprawiają rekolekcje, wspólnie pogłębiają bogaty dorobek soborowy i studiują katolicką naukę społeczną⁵⁶.

Synod zaleca, aby zgodnie z myślą Ojca Świętego Jana Pawła II budzić u duchownych i świeckich miłość do Kościoła diecezjalnego jak do Matki oraz świadomość podmiotowości całego Ludu Bożego. W posłudze wiernym należy widzieć sakramentalną posługę na rzecz świętości, jedności i wierności Tradycji apostołskiej w celu ożywienia Kościoła partykularnego⁵⁷. Jan Paweł II napisał w 1997 r. w przesłaniu do biskupów polskich, że

harmonię i ład w rodzinie utrzymuje zachowanie norm wynikających z naturalnych więzów krwi i z Prawa Bożego, tak we wspólnocie Kościoła normy te wynikają z rozwijania i pielęgnowania daru wiary, nadziei i miłości oraz z hierarchicznego podporządkowania urzędowi Kościoła zgodnie z zasadą pomocniczości, *cum Petro et sub Petro*, na każdym powierzonym urzędzie, zwłaszcza biskupim, na każdym piastowanym stanowisku czy jakiegokolwiek wykonywanej posłudze. Minimum tego podporządkowania określa ustawodawstwo kościelne, ale trzeba je stale dopełniać nakazem serca, wpływającym z umiłowania prawdy obecnej w Kościele⁵⁸.

Owo posłannictwo biskup powinien wypełniać przez gorliwe głoszenie słowa Bożego, troskę o wysoki poziom duchowy i naukowy seminarium duchownego, organizację nauczania katechetycznego i stały kontakt z katechetami, promocję instytutów i wydziałów teologicznych, a także szkół wychowujących

⁵⁶ II PSP, 1, nr 39, s. 20-21.

⁵⁷ Synod stwierdził, że diecezja, seminarium duchowne, kuria diecezjalna i parafia nie mogą stać się pojęciami abstrakcyjnymi czy wyłącznie prawno-administracyjnymi. Por. II PSP, 1, nr 40, s. 21.

⁵⁸ J a n P a w e ł II, Przesłanie do Konferencji Episkopatu Polski z 8 czerwca 1997 r. w Krakowie.

dzieci i młodzież w duchu Ewangelii. Powinien być stróżem depozytu wiary, szczególnie wrażliwym na próby jej zniekształcenia lub użycia do celów czysto świeckich, politycznych czy zgoła antychrześcijańskich. W tym duchu biskupi winni pamiętać, że kolegalność oznacza poczucie wspólnoty i odpowiedzialności za Kościół, które warunkuje działanie kolegium biskupiego, spadkobiercy Dwunastu, podmiotu posłannictwa apostołskiego wobec Kościoła i jego reprezentanta jako całości. „Zmysł kolegalny” dotyczy przede wszystkim relacji biskupa diecezjalnego z papieżem, jedności w ramach Konferencji Episkopatu oraz braterskiej współpracy z biskupem pomocniczym i prezbiterium diecezji⁵⁹.

Biskup powinien dołożyć wszelkich starań, aby prezbiterzy i diakoni widzieli w nim ojca i brata, rozumiejącego ich troski i stawiającego zadania, które sam wypełnia. Biskup winien dzielić los powierzonej mu części Ludu Bożego, przyswajając jego wartości i wyrażać najgłębsze aspiracje. Istotne znaczenie ma w tym sprawowanie posługi w duchu miłości pasterskiej, chętnie wysłuchiwanie księży i świeckich, konsekwencja w podejmowaniu decyzji personalnych, treść i forma listów pasterskich oraz zarządzeń, sposób autoprezentacji i przedstawiania działań biskupa w mediach diecezjalnych, zwoływanie synodów diecezjalnych, nadawanie odpowiedniej rangi radom: kapłańskiej, duszpasterskiej i ekonomicznej. Biskup nie może dopominać się o aktywne działanie rad duszpasterskich i ekonomicznych w parafiach, jeśli analogiczne rady nie działają na poziomie Kościoła diecezjalnego⁶⁰.

Synod nałożył także obowiązki na wszystkich ochrzczonych, tj. księży, członków instytutów życia konsekrowanego i katolików świeckich, którzy powinni widzieć w swoim biskupie pasterza i nauczyciela. Synod dodał, że do obowiązków biskupa, oprócz dawania przykładu osobistego, należy wypełnianie charyzmatu instytucjonalnego, polegającego na przestrzeganiu wszystkich przepisów dotyczących nauczania i dyscypliny. Jest on również zwiastunem Ewangelii i autentycznym, tj. działającym *in persona Christi*, nauczycielem w powierzonym jego pieczy Kościele diecezjalnym⁶¹.

Jako kolejne zadanie Synod postawił obowiązek kształtowania profilu parafii jako wspólnoty wspólnot. Dokument synodalny zaprasza każdą wspólnotę parafialną, a zwłaszcza księży proboszczów i ich najbliższych współpracowników, do przeprowadzenia s y n o d a l n e g o r a c h u n k u

⁵⁹ II PSP, 1, nr 41, s. 21.

⁶⁰ II PSP, 1, nr 41, s. 21-22.

⁶¹ II PSP, 1, nr 42, s. 22; por. KK 25.

s u m i e n i a, kierując do nich konkretne pytania: Czy nasza parafia jest tylko hierarchiczną organizacją, na której czele stoi proboszcz, myślący, decydujący i pracujący za wszystkich, czy też wspólnotą wspólnot skoncentrowaną wokół duszpasterza, będącego jej animatorem? Czy staramy się o budowanie wspólnoty z Bogiem i między ludźmi, wyrażającej się w modlitwie liturgicznej i działalności dla wspólnego dobra? Co czynimy, aby ludzie mogli poczuć się odpowiedzialni za Kościół i odkryli prawdę, że czeka na nich Pan Bóg? Czy duszpasterze dają czytelne znaki wiernym, że liczą na ich współpracę w dziele ewangelizacji, że są potrzebni w życiu duszpasterskim? Czy świeccy katolicy uświadamiają sobie zaszczytne miejsce w Kościele i czy występują sami z inicjatywami ewangelizacyjnymi, a także jak wygląda odpowiedź na zaproszenie duszpasterzy do współpracy⁶²?

Synod daje także wskazania dla organizacji wspólnotowego modelu parafii, podkreślając, że warto wykorzystać istniejące doświadczenia, projekty odnowy parafii wypracowane przez różne środowiska, wspólnoty sąsiedzkie, w których czytanie Pisma Świętego pogłębia wiarę. W dobrze funkcjonujących parafiach praca w małych grupach katolików świeckich może realizować własną podmiotowość w Kościele⁶³.

Biskupi w dokumentach Synodu wskazali, że najlepszym sposobem budzenia współodpowiedzialności świeckich za ewangelizację jest zaproszenie ich do współuczestnictwa. Spełnienie wielkiego zadania, które Chrystus powierzył Kościołowi, zakłada, że świeccy nie będą tylko przedmiotem troski duszpasterskiej, lecz staną się pełnoprawnym podmiotem działalności pastoralnej Kościoła; że dokona się *a u t e n t y c z n a p r o m o c j a l a i k a - t u p o l s k i e g o* na poziomie parafii. Z jednej strony trzeba, aby polscy katolicy, którzy w minionych latach próby dali tyle dowodów ofiarności i szczerego przywiązania do Kościoła, z nowym zapałem przyjęli Chrystusowe zaproszenie i zajęli w Kościele miejsce, które przysługuje im na mocy sakramentów chrztu i bierzmowania. Z drugiej strony proboszczowie winni okazywać, że zależy im na współpracy świeckich, a zwłaszcza na poznaniu ich opinii w zasadniczych sprawach dotyczących życia parafii. Można to czynić poprzez zaproszenie do wyrażania swego zdania, rozpisanie specjalnej ankiety wśród parafian, zasięganie opinii podczas wizyty duszpasterskiej i spotkań w kancelarii parafialnej. Ważnym przejawem liczenia się z głosem wspólnoty jest organizowanie wyborów do rady duszpasterskiej

⁶² II PSP, 1, nr 43, s. 22.

⁶³ II PSP, 1, nr 44, s. 22.

i ekonomicznej. W coraz większym stopniu należy też dążyć do powierzenia ludziom świeckim odpowiedzialności za sprawy ekonomiczne parafii⁶⁴.

Synod przypomniał, że Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. zobowiązuje do tworzenia parafialnych rad ekonomicznych oraz zaleca tworzenie rad duszpasterskich. Zaangażowani w radach katolicy świeccy mają przede wszystkim służyć radą i doświadczeniem, unikając przy tym postaw roszczeniowych. Zaleca się, aby w programie wizytacji kanonicznej parafii znalazło się miejsce na spotkanie z radą parafialną bądź ekonomiczną. Pozwoli to biskupowi poznać członków rad, jak również zweryfikować ich działalność⁶⁵.

Prawo synodalne wskazuje, że parafia powinna być podstawowym miejscem formacji i działania laikatu, a także katechizacji dorosłych i katechezy dzieci, uzupełniającej szkolne lekcje religii. Parafia może także kształtować umiejętności społeczne i postawy obywatelskie poprzez naukę współpracy w grupach i wspólnotach parafialnych, szkoły parafialne, przedszkola, biblioteki, wideoteki, kawiarenki, kluby sportowe i centra młodzieżowe. Miłość duszpasterska i wyobraźnia wiary winny wciąż podpowiadać duszpasterzom i świeckim zadania, które wspólnota parafialna powinna podejmować w służbie rodzinie, dzieciom i młodzieży, ludziom cierpiącym, bezrobotnym, różnym środowiskom zawodowym, a także społeczności lokalnej w dziedzinie kultury⁶⁶.

Synod przypomniał, że parafie nie mogą być miejscem prowadzenia agitacji politycznej⁶⁷. Ponadto zaznaczył, że wielka odpowiedzialność za kształt życia parafialnego spoczywa na proboszczach. Synod sugeruje, aby przy nominacjach proboszczów brać pod uwagę nie tylko staż pracy i zasługi, lecz także praktyczne umiejętności duszpasterskie, w tym zwłaszcza umiejętność pracy zespołowej i wrażliwość społeczną⁶⁸.

Wyliczone zadania nowej ewangelizacji w dokumentach II Polskiego Synodu Plenarnego mają na celu zdynamizowanie życia parafialnego oraz włączenie katolików świeckich do współodpowiedzialności za przyszły kształt Kościoła.

⁶⁴ II PSP, 1, nr 45, s. 22-23.

⁶⁵ II PSP, 1, nr 46, s. 23.

⁶⁶ II PSP, 1, nr 48, s. 23.

⁶⁷ II PSP, 1, nr 49, s. 23-24; por. J. D u d z i a k, *Pastoralny aspekt II Polskiego Synodu Plenarnego*, [w:] *Dzieło II Synodu Plenarnego*, s. 162.

⁶⁸ II PSP, 1, nr 50, s. 24.

II. PRIORYTETY NOWEJ EWANGELIZACJI

Drugi Polski Synod Plenarny w ośmiu oddzielnych statutach wyliczył priorytety nowej ewangelizacji. Wskazał, że odkrywanie Bożego zamysłu wobec m a ł ż e ń s t w a i r o d z i n y należy do podstawowych zadań wychowawców chrześcijańskich. Fundamentalne znaczenie ma zachowanie i odnowienie świadomości, że rodzina jest pierwszym i niezastąpionym podmiotem wychowania młodego pokolenia i przekazu wiary. Wynika z tego potrzeba ścisłej współpracy wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za wychowanie w rodzinie, szkole, państwie i Kościele. Synod podkreśla, że lekcje religii w szkole stwarzają szansę ewangelizacji, ale całkowicie jej nie wyczerpują. Katecheza szkolna zakłada zarówno pierwszą katechizację w domu rodzinnym, jak i jej nieodzowne dopełnienie przez systematyczne duszpasterstwo dzieci i młodzieży w parafii⁶⁹.

Synod pouczył, że k a t o l i c k a n a u k a s p o ł e c z n a stanowi istotną część orędzia chrześcijańskiego i przyczynia się do walki o sprawiedliwość społeczną jako element świadectwa o Chrystusie Zbawicielu. Dlatego przypominanie zasad, na których powinien być budowany ustroj społeczny, gospodarczy i polityczny, jest jednym z najważniejszych obszarów nowej ewangelizacji. Powodzenie tego procesu zależy od respektowania wartości na trwałe zakorzenionych w Ewangelii. Istotnym zadaniem Kościoła jest budowanie jedności i zgody oraz budzenie nadziei. Katolicy świeccy zaangażowani w politykę winni starać się o przywrócenie jej znamienia służby, która jest celem każdej prawdziwej polityki, rozumianej jako roztropna troska o dobro wspólne⁷⁰.

Synod zaznaczył, że Kościół, żyjąc w społeczności ludzkiej, a zarazem chcąc być wiernym Ewangelii, powinien służyć człowiekowi⁷¹.

⁶⁹ II PSP, 1, nr 51, s. 24. Szerzej na temat działań priorytetowych pisał J. Dudziak (*Pastoralny aspekt II Polskiego Synodu Plenarnego*, s. 163-168).

⁷⁰ II PSP, 1, nr 54, s. 24-25.

⁷¹ „Służy zaś człowiekowi ukazując mu rozległe horyzonty jego godności i powołania, jakie otrzymał od Boga Stwórcy i Odkupiciela. Kościół służy człowiekowi także wówczas, gdy na wzór Dobrego Pasterza wskazuje mu drogę, broni przed niebezpieczeństwami, pochyla się nad nim z miłością i opatruje jego rany. W naszej Ojczyźnie również i dzisiaj człowieka trzeba bronić wobec dawnych i nowych zagrożeń. Jesteśmy bowiem w dalszym ciągu świadkami walki o człowieka – także o jego duszę” (J a n P a w e ł II, Przemówienie do II grupy Biskupów polskich z okazji wizyty *ad limina apostolorum* 15 stycznia 1993 r. w Watykanie).

Innym zadaniem nowej ewangelizacji w Polsce jest *f o r m a c j a* *z d r o w e g o* i *p r a w e g o* *s u m i e n i a* i kształtowanie ładu moralnego⁷². Ład jest fundamentem życia każdego człowieka i każdego społeczeństwa, dlatego Polska woła dzisiaj nade wszystko o ludzi sumienia. Być człowiekiem sumienia znaczy: w każdej sytuacji słuchać swojego sumienia, nie zagłuszać go; angażować się w dobro i pomnażać je w sobie i wokół siebie; nie godzić się nigdy na zło, w myśl słów św. Pawła: „Nie daj się zwyciężać złu, ale zło dobrem zwyciężaj!” (Rz 12, 21); wymagać od siebie, podnosić się z własnych upadków i ciągle na nowo się nawracać; angażować się w budowanie Królestwa Bożego, Królestwa prawdy i życia, sprawiedliwości, miłości i pokoju, w naszych rodzinach, w społecznościach, w których żyjemy i w całej Ojczyźnie; podejmować odważnie odpowiedzialność za sprawy publiczne oraz troszczyć się o dobro wspólne i nie zamykać się na potrzeby bliźnich, w duchu ewangelicznej solidarności⁷³.

Kolejnym priorytetowym zadaniem nowej ewangelizacji jest *t r o s k a* *o* *u* *b* *o* *g* *i* *c* *h*, która powinna zająć szczególne miejsce w pracy pastoralnej⁷⁴.

Synod zauważył, że Kościół powinien z nowym zapałem i przy użyciu nowych środków kontynuować *t r a d y c j ę* i *k u l t u r ę* *n a r o d u*, współpracując ze świeckimi. Dokument zwraca uwagę na formację społeczną i wychowanie młodego pokolenia do prawidłowego odbioru narodowego dziedzictwa kultury⁷⁵.

⁷² „Człowieka [...] trzeba mierzyć miarą sumienia, miarą ducha, który jest otwarty ku Bogu” (J a n P a w e ł II, Przemówienie do młodzieży przed kościołem św. Anny 3 czerwca 1979 r. w Warszawie).

⁷³ J a n P a w e ł II, Homilia w czasie Mszy świętej na wzgórzu Kaplicówka 22 maja 1995 r. w Skoczowie.

⁷⁴ II PSP, 1, nr 55, s. 25; por. J a n P a w e ł II, Encyklika *Sollicitudo rei socialis*, nr 42.

⁷⁵ II PSP, 1, nr 56, s. 25. „Dialog Kościoła z ludźmi nauki i twórcami kultury jest nie tyle wymogiem chwili, ile raczej wyrazem swoistego przymierza na korzyść człowieka w imię prawdy, piękna i dobra, bez których życiu ludzkiemu zagraża pustka i bezsens. [...] Kościół i kultura potrzebują się wzajemnie i muszą współpracować dla dobra sumień współczesnych i przyszłych pokoleń Polaków. [...] Uwaga Kościoła winna być skierowana również na wszystkich wiernych świeckich, którzy mają w tej dziedzinie swą specyficzną funkcję do spełnienia. Polega ona na odważnej, twórczej i aktywnej obecności w miejscach, gdzie kulturę się tworzy, rozwija i ubogaca. Bardzo ważnym zadaniem jest także wychowanie społeczeństwa, a zwłaszcza młodego pokolenia do właściwego odbioru tego wszystkiego, co jest owocem kultury” (J a n P a w e ł II, Przemówienie do III grupy biskupów polskich przybyłych z wizyta *ad limina apostolorum* 14 lutego 1998 r.).

Prawodawca kościelny w dokumencie Synodu podkreślił także, że Kościół w Polsce, podejmując dzieło nowej ewangelizacji, powinien pełniej włączyć się w życie i działalność Kościoła powszechnego, otwartego na potrzeby misji i ekumenizmu. Wielkim zadaniem stojącym przed Kościołem w Polsce jest budzenie, w codziennym życiu parafii u jej członków, ducha ekumenizmu i dialogu. Synod gorąco zachęca, aby stwarzać atmosferę zrozumienia dla odmienności przekonań religijnych, rozmawiać ze sobą, wspólnie się modlić, uczyć dzieci i młodzież szacunku dla zachowań religijnych i miejsc kultu członków innych Kościołów i wspólnot religijnych⁷⁶.

Prawo II Polskiego Synodu Plenarnego zachęca duszpasterzy, aby ze szczególną troską odnosili się do niewierzących, spotykanych w kancelarii parafialnej, podczas wizyty duszpasterskiej czy też w innych codziennych sytuacjach. W kontaktach z takimi osobami należy pamiętać o ważnej roli osobistego świadectwa wiary i życia zgodnego z Ewangelią⁷⁷.

Podsumowując zagadnienie priorytetów nowej ewangelizacji w dokumencie II Polskiego Synodu Plenarnego, należy zauważyć, że Synod wyliczył m.in. następujące priorytety: małżeństwo i rodzinę; kierowanie się katolicką nauką społeczną; kształtowanie u człowieka wierzącego prawego sumienia; troska o ubogich; odpowiedzialność za kulturę narodu; rozwój działalności ekumenicznej; podejmowanie dialogu z niewierzącymi – traktowanie ich podmiotowo; uświadomienie na nowo przesłania Jezusa Chrystusa pochyłającego się nad człowiekiem. Całość przesłania synodalnego sprowadza się do maksymy *Duc in altum*.

ZAKOŃCZENIE

Rekapitułując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że II Polski Synod Plenarny podjął wezwanie Ojca Świętego Jana Pawła II do nowej ewangelizacji, które stało się programem działalności pastoralnej Kościoła w Polsce na trzecie tysiąclecie. Synod wskazał potrzebę głoszenia w naszej Ojczyźnie, z nowym zapałem i z wykorzystaniem nowoczesnych środków i metod, dobrej Nowiny o Jezusie Chrystusie wszystkim ludziom. U podstaw głoszonego orędzia, jak wskazuje Synod, powinna znaleźć się odnowiona świadomość

⁷⁶ II PSP, 1, nr 57, s. 25-26.

⁷⁷ II PSP, 1, nr 58, s. 26.

eklezyjalna wiernych, tj. odpowiedzialność za Kościół w wymiarze powszechnym, diecezjalnym i parafialnym. Nowa ewangelizacja zakłada wezwanie do rzetelnej realizacji powołania człowieka do świętości przez troskę o życie sakramentalne wiernych oraz włączenie ich do wspólnotowych praktyk religijnych. Drogowskaz w podejmowaniu dzieła nowej ewangelizacji stanowi dokument Synodu, który czerpie materiał ze źródeł Pisma Świętego, Soboru Watykańskiego II, Magisterium Kościoła, zwłaszcza nauczania Jana Pawła II. Zadaniem dla chrześcijan jest dostosowanie ich do aktualnych uwarunkowań społeczno-kulturowych, ogarniając prawdą ewangeliczną wszystkie dziedziny życia ludzkiego. Synod zaznaczył, że nie można poprzestawać na porządku tylko ustawodawczym, ale trzeba dodać do niego także *n a k a z s e r c a*. Dlatego Synod wzywa do budowania postaw służebnych na wszystkich szczeblach hierarchii kościelnej i między wiernymi, wyliczając zadania i priorytety nowej ewangelizacji, obejmujące współdziałanie rodziny, państwa i Kościoła w wychowywaniu nowego pokolenia.

BIBLIOGRAFIA

- II Polski Synod Plenarny (1991-1999), Pallottinum 2001.
- II Polski Synod Plenarny. Teksty robocze, Poznań–Warszawa 1991.
- D u d z i a k J.: Pastoralny aspekt II Polskiego Synodu Plenarnego, [w:] Dzieło II Synodu Plenarnego. Materiały z ogólnopolskiej sesji naukowej zorganizowanej 14 października 2001 r. w Lublinie, red. S. Tymosz, Lublin 2001, s. 149-174.
- G ó r a l s k i W.: Wymiar prawny uchwał II Polskiego Synodu Plenarnego, [w:] Dzieło II Synodu Plenarnego. Materiały z ogólnopolskiej sesji naukowej zorganizowanej 14 października 2001 r. w Lublinie, red. S. Tymosz, Lublin 2001, s. 123-147.
- J a n P a w e ł II, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio*, [w:] Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II, t. I, Kraków 1996, s. 65-160.
- Adhortacja *Christifideles laici*, [w:] Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II, t. I, Kraków 1996, s. 268-377.
- Encyklika *Redemptoris missio*, [w:] Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II, t. II, Kraków 1996, s. 377-460.
- Encyklika *Sollicitudo rei socialis*, [w:] Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II, t. I, Kraków 1996, s. 319-376.
- Encyklika *Ut unum sint*, [w:] Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II, t. II, Kraków 1996, s. 753-882.
- Homilia podczas Mszy św. z okazji 1000-lecie śmierci św. Wojciecha, 3 czerwca 1997 r. Gnieźnie.

- Homilia w czasie Mszy świętej na wzgórzu Kaplicówka 22 maja 1995 r. w Skoczowie.
- Homilia w czasie Mszy św. odprawionej przed opactwem OO. Cystersów w Mogile, Kraków-Nowa Huta 9 VI 1979 r., [w:] J a n P a w e ł II, Pielgrzymka Jana Pawła II do Polski, Poznań–Warszawa 1979, s. 191.
- List apostołski *Tertio millennio adveniente*, Poznań 1995.
- Posynodalna adhortacja apostołska *Pastores dabo vobis*, [w:] Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II, t. II, Kraków 1996, s. 407-538.
- Budujemy Polskę wierną swym korzeniom. Przemówienie pożegnalne na lotnisku w Balicach, 10 czerwca 1997 r. w Krakowie, „L'Osservatore Romano”, 1997, numer specjalny polskiego wydania, s. 116-117.
- Przemówienie do III grupy biskupów polskich przybyłych z wizytą *ad limina apostolorum* 14 lutego 1998 r.
- Przekroczyć próg nadziei, Lublin 1994.
- Przemówienie do młodzieży przed kościołem św. Anny 3 czerwca 1979 r. w Warszawie.
- Przemówienie do młodzieży z 3 czerwca 1979 r. w Gnieźnie.
- Przesłanie do Konferencji Episkopatu Polski z 8 czerwca 1997 r. w Krakowie.
- Przemówienie do II grupy Biskupów polskich z okazji wizyty *ad limina apostolorum* 15 stycznia 1993 r. w Watykanie.
- Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 1994.
- Nowa ewangelizacja odpowiedzią na wyzwania obecnego czasu, red. K. Gózdź, Lublin 1993.
- P i o t r o w s k i W.: Prowadzić „Nowe Duszpasterstwo”, [w:] W Trzecie Tysiąclecie. Komentarz pastoralny do dokumentów II Polskiego Synodu Plenarnego, red. W. Lechowicz, Tarnów 2002, s. 13-25.
- R o z k r u t T.: II Polski Synod Plenarny – krótka refleksja kanoniczno-pastoralna, „Currenda” 151/2 (2001), s. 273-285.
- Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje, Poznań 2002.

THE TASKS AND PRIORITIES OF THE NEW EVANGELISATION
IN THE LIGHT OF THE RESOLUTIONS OF THE 2ND POLISH PLENARY SYNOD

S u m m a r y

The 2nd Polish Plenary Synod was held in the years of 1991-1999. Its first document focused on the new evangelisation which became the programme of the pastoral activity of the Church in Poland for the third millennium. The Synod pointed to the need of preaching – with new zeal, modern means and methods – the good News about Jesus Christ to all people. The Synod's resolutions point to ecclesial awareness among the faithful, i.e. responsibility for the Church in the universal, diocesan, and parochial dimensions. The new evangelisation presupposes that people take a reliable stance to their calling to holiness through the

sacramental life of the faithful and their inclusion in the communal religious practices. The document of the 2nd Polish Plenary Synod draws on the material from the sources of the Scriptures, Vatican Council II, the Magisterium of the Church, especially the teaching of John Paul II. The Christians' task is to adjust them to the current socio-cultural circumstances, embracing all the domains of human life with the evangelical truth. The paper lists all the synod's tasks and priorities of the new evangelisation, those that include the collaboration between the family, the state and the Church in the formation of the new generation.

Translated by Jan Kłós

Słowa kluczowe: nowa ewangelizacja, Kościół katolicki w Polsce, II Polski Synod Plenarny.

Key words: New Evangelisation, the Catholic Church in Poland, the 2nd Polish Plenary Synod.